

Schuldhulpverlening

De pastorale opdracht

De opdracht van de kerk
Handreiking praktijk

Schuldhulpverlening

De pastorale opdracht

Hand en lesboek praktijk

Mr drs Gerard M van Duin

Schrijver: Mr Drs Gerard M van Duin

Coverontwerp: GM van Duin

ISBN: 9789491461163

Uitgegeven via: mijnbestseller.nl

Print: Printforce, Alphen a/d Rijn

© GM van Duin www.juristnet.nl

Voorwoord

Voor Matteus vormt het basisprogramma van Jezus het zorg dragen voor mensen die geen geld hebben, arm zijn, verdriet hebben. Jezus wil gerechtigheid.

De machtigen dienen te worden geprikkeld omwille van anderen afstand te doen van hun gemakkelijk leven. Dit basisprogramma onderwees Jezus in de Bergrede.

Mensen die het gemakkelijk hebben en een goed met veel geld rijk leven hebben, hebben de godsdienstige plicht solidair te zijn met armen en ellendigen.

In zijn tijd al moest voedsel verdeeld worden onder de armen die niets te eten hadden.

In zijn tijd al kwam dit omdat de machtigen, tollenaars, belasting vergaarders en heersers psychopatische trekken hadden en zich niets aantrokken van de ellende die zij berokkenden door hun geldroof van de armen, de boeren, weduwen en wezen.

De techniek mag dan anders zijn, de mens is nog net zo meedogenloos. Pastorale hulpverlening kan dit probleem verzachten voor degenen die dat nodig hebben. Schuldsaneringshulp binnen diaconie is dan een vereiste.

Wat is diaconie?

Diaconie is afgeleid van het Griekse woord diakonia. Het betekent dienst, dienen. Vanaf het allereerste begin heeft de kerk dit als een van haar belangrijkste taken gezien: het dienen van je naaste, van de mensen en van de wereld. Door

dienstbaar te zijn aan mensen en aan de samenleving, dichtbij en ver weg, geven de kerken concreet gestalte aan de bijbelse boodschap. In de bijbel geldt niet het recht van de sterkste, maar van de zwakste. Telkens weer klinkt de oproep om samen te werken aan een rechtvaardige samenleving. Het is Gods bedoeling dat de wereld en ieder mens tot zijn recht komt. De kerk geeft daar in het diaconaat, in alle bescheidenheid, handen en voeten aan.

Daarmee volgt de kerk het voorbeeld van Jezus, die zei dat 'Hij gekomen was om te dienen', om diaken te zijn. Zijn boodschap had de uitwerking dat er steeds meer mensen door geraakt werden: mensen die anderen, de meest kwetsbaren, wilden dienen, door te helpen en voor hen op te komen.

Armoede signaleren en bestrijden is een kerntaak van de diaconie. Driekwart van de diaconieën van de Protestantse Kerk in Nederland ondersteunt mensen die financieel in de knel zijn geraakt. Dit is één van de conclusies uit het oecumenisch *Armoedeonderzoek 2008* van Kerk in Actie en andere kerken. Een protestantse diaconie honoreerde in 2007 gemiddeld 5,4 aanvragen en geeft gemiddeld € 4.733,- per jaar uit aan financiële hulpverlening. De hulp is incidenteel en tijdelijk van aard.

Uit het Armoedeonderzoek 2008 blijkt dat diaconieën helpen met giften en leningen. Samen met anderen bieden diaconieën hulp via voedselbanken en noodfondsen, vooral aan mensen met schulden en mensen die lang moeten rondkomen van een laag inkomen. Financiële steun van een diaconie is eenmalig en kan geen blijvend karakter hebben. Steun met een blijvend karakter moet volgens de bijstandswet op de uitkering worden gekort.

Diakenen bieden vaak concrete hulp. Daarnaast is het ook belangrijk om op te komen voor de rechten van mensen met een laag inkomen, samen met de directbetrokkenen en organisaties. Zo wordt hulp geen liefdadigheid. Diaconieën moeten voorkomen dat zij taken van de overheid structureel gaan overnemen. Door gesprekken met verantwoordelijke overheidsbeleidsmakers en -bestuurders kunnen diaconieën helpen het lokaal armoedebeleid te verbeteren.

Het diaconaat, het helpen van mensen, heeft zich door de eeuwen heen ontwikkeld. Overal in het land herinneren de talrijke diaconale gasthuizen, armenbakkerijen, hofjes en weeshuizen aan de hulp vanuit de kerken. Na de tweede wereldoorlog kwamen de diakenen met andere initiatieven, zoals bejaardenhuizen, het maatschappelijk werk en de jeugdzorg. Ook in deze tijd zijn er, ondanks de sociale wetgeving en

de daarbij horende voorzieningen nog altijd mensen die aan de rand van onze samenleving een moeizaam bestaan leiden. De diaconie probeert hen te helpen, onder het motto: 'helpen waar geen (andere) helper meer is'.

Behalve het diaconaat, de hulp aan mensen dichtbij, in stad en regio, is er ook het werelddiaconaat. Dat wil zeggen hulp - voor korte of langere tijd - aan mensen elders in de wereld.

Inhoud:

1. Armoede in Nederland het bestaat echt.
2. De context van de schuldhulpverlening
3. De pastorale opdracht
4. De vaardigheden van de pastoraal werker
5. De activiteiten van de schuldhulpverlener
6. Ziektebeelden
7. Coaching modellen
8. Sociale vaardigheden
9. Hoe ontstaan schulden
10. Verhaalsrecht schuldeisers
11. Deurwaarders en incassobureau
12. Buitenwettelijke en wettelijke schuldsanering
13. Het minnelijk traject
14. Budgetbeheer en begroting
15. Aanvragen voorzieningen, fiscale zaken, PGB

1. Armoede in Nederland – het bestaat echt.

Naar gegevens van het Centraal Planbureau bezit 1 % van de Nederlanders 60 % van het Nederlands kapitaal is gezamenlijk 761 miljard euro. 28 % van de Nederlanders bezitten 28 % van het Nederlands kapitaal en 60 % bezit 1 %.

Uit onderzoek blijkt dat 55% van de bevolking een groot gevoel voor onrechtvaardigheid heeft. Deze groep kan ook nog eens delen met anderen die het minder hebben.

Ongeveer 30 % van de bevolking kan het niet schelen dat de ander verliest en hoe de ander erbij zit. Slechts hun eigenbelang telt. Ongeveer 10% van de bevolking wil gewoon het meeste en kan het helemaal niet schelen hoe de ander erbij zit. Zie daartoe mijn hand en lesboek psychopaten met succes.

Uw doelgroep is de 60% die 1% van het gezamenlijk vermogen bezit.

Volgens het rapport Armoede in Nederland 2010 ontstaat armoede vaak door schuldenproblematiek en het langdurig hebben van een laag inkomen. De doelstelling van het kabinet voor de komende periode is om het aantal huishoudens met problematische schulden te halveren. Onder meer door strengere regels voor kredietverstrekkers en door consumenten bewust te maken van de risico's van lenen. Ook moeten gemeenten sneller hulp verlenen aan mensen met schulden. Op 13 december 2010 ontving de Tweede Kamer de

monitor betalingsachterstanden 2010. Uit deze monitor blijkt dat 1,9 miljoen huishoudens een betalingsachterstand hebben, oftewel 27% van alle Nederlandse huishoudens. Ongeveer 700.000 huishoudens hebben problematische schulden. Dit zijn schulden waarbij huishoudens meer moeten aflossen dan ze kunnen. Door de economische crisis moeten meer mensen een beroep doen op de schuldhulpverlening. Daarom heeft de overheid €130 miljoen extra beschikbaar gesteld voor de periode 2009-2011. Daarvan is €110 miljoen bestemd voor het terugdringen van de wacht- en doorlooptijd van de schuldhulpverlening. De IWI onderzocht onder meer de taakopvatting van en de verschillen tussen de gemeenten, de bekendheid met regelingen en het niet gebruikmaken van regelingen. Eén van de bevindingen is dat de landelijke huur- en zorgtoeslag beter bekend zijn dan de gemeentelijke regelingen. Het IWI constateert dat alle gemeenten armoedebestrijding erkennen als specifiek doel. Zij hebben hun armoedebeleid de laatste jaren geïntensiveerd. Verder laat het rapport zien dat armoedebestrijding en participatiebevordering bij de gemeenten vaak nog 2 aparte processen zijn. Er loopt momenteel nog een onderzoek naar het niet-gebruik van regelingen. Hierin wordt inzichtelijk gemaakt welke mensen wél recht hebben, maar geen gebruik maken van een recht of voorziening. Schuldhulpverlening is een sociale en zakelijke activiteit. De schuldenaar heeft iets gekocht en kan het niet betalen. De deurwaarder staat voor de deur en heeft juridisch gezien de mogelijkheid om het

verschuldigde op alle mogelijke manieren te incasseren. Hierbij heeft de deurwaarder veel macht, macht dat op alle mogelijke manieren kan worden misbruikt. Het is bijvoorbeeld maatschappelijk onaanvaardbaar dat mensen uit hun huis worden gezet wegens huurschulden of dat de energie wordt afgesloten. De gemeente moet dan handelen volgens de zorgplicht die de Gemeentelijke sociale dienst dient na te komen. Intussen blijkt dat in 75 % van de dossiers de cliënten niet worden geholpen en dat het minnelijk traject veelal geen kans van slagen heeft.

De schuldhulpverlener moet echt gaan onderhandelen met de schuldeisers.

Hij heeft de mogelijkheid om: a. schulden af te kopen (te liquideren) b. schulden af te betalen c. een saneringskrediet via de gemeente te regelen waarmee schulden worden afgekocht d. een dwang akkoord via de rechtbank te verzoeken. Deze onderhandelingsmogelijkheden worden alle besproken.

2. De context van de schuldhulpverlening.

In de rooms-katholieke Kerk wordt de term "pastoraal werker" gebruikt voor mensen die zonder priester- of diakenwijding professioneel werkzaam zijn in het pastoraat. Professioneel in functionele zin, zijn ze leek in de kerkelijk-hiërarchische zin. De functie van pastoraal werker is geen ambt in de kerkelijke hiërarchie. Wel ontvangt de pastoraal werker een zending van de bisschop. Elk bisdom bepaalt zijn eigen specifieke eisen voor de functie van pastoraal werker. In het algemeen is een opleiding theologie op universitair of HBO-niveau vereist, aangevuld met een vorming vanuit het bisdom. Bepalend voor de functie van pastoraal werk(st)er in de Nederlandse situatie is de nota Meewerken in het pastoraat die de Nederlandse bisschoppen hebben uitgegeven.

De pastoraal werker in een parochie valt onder de verantwoordelijkheid van de pastoor. Volgens het kerkelijk recht kan enkel een priester eindverantwoordelijke van een parochie zijn. De praktijk is dat in sommige parochies een pastoraal werker als eerste aanspreekbare functionaris aanwezig is. Voor het bedienen van de sacramenten wordt beroep gedaan op een priester. Ook bestaan er samenwerkingsvormen waarin een team van priesters en pastoraal werkers verantwoordelijk zijn voor specifieke taakgebieden in een cluster van parochies. Een pastoraal werker draagt dan bijvoorbeeld zorg voor de catechese in een vijftal parochies. Sommigen gebruiken de term pastor voor onder

andere pastoraal werkers. Deze titel is in de Katholieke Kerk voorbehouden aan gewijde personen

In bepaalde Nederlandse bisdommen is de functie van pastoraal werker gebruikelijker dan in andere. In het Bisdom Roermond kwamen in 2005 pas de eerste pastoraal werkers. De laatste jaren ziet men ook de ontwikkeling waarbij permanente diakens gaan meewerken in het pastoraat.

Aangezien in de Rooms-katholieke Kerk het bedienen van Sacramenten in het algemeen is voorbehouden aan bisschoppen, priesters en diakens, omvat de taak van de pastoraal werker niet de sacramentele bediening. Uitzondering hierop vormen sommige pastoraal werkers die in het verleden een zogenaamd doopverlof hebben ontvangen. Dit verlof wordt tegenwoordig nauwelijks of niet meer afgegeven.

Binnen de protestantse kerken en gemeenten zijn pastoraal werkers personen die in het pastoraat werkzaam zijn maar die geen afgeronde universitaire predikantsopleiding hebben gevolgd, of dit wel hebben gedaan maar niet als predikant zijn aangesteld. Zij beschikken niet over de bevoegdheid om de sacramenten te bedienen en gaan doorgaans niet voor in de zondagse kerkdiensten. Wel kunnen zij voorgaan in de zondagse samenkomsten in bijvoorbeeld ziekenhuizen, verpleeghuizen of bejaardenhuizen, die geen predikant in dienst hebben. Wanneer zij geen universitaire opleiding

hebben gevolgd, beschikken zij vaak over een opleiding op HBO-niveau.

Schuldhulpverlening is net als andere vormen van sociaal juridische diensten Street level bureaucratie. Beleidsuitvoering voor en met relatief machteloze groeperingen in de samenleving. Onderzoek naar beleidsuitvoering en effecten daarvan moet zich richten op uitvoerders aan de basis. Om hun werksituatie werkbaar te houden ontwikkelen de uitvoerders aan de basis verschillende aanpassingsstrategieën. Dat is ook de verklaring voor de grote verschillen tussen de aan de top geformuleerde beleid en de feitelijke uitvoeringspraktijk van alledag.

Street level bureaucraten hebben dagelijks contact met klanten en op de tweede plaats hebben zij een beleidsvrijheid binnen kaders. Deze beleidsvrijheid is onvermijdelijk omdat niet alle werkzaamheden te vangen zijn in regels. De problemen die deze uitvoerders ondervinden zijn het gevolg van de volgende omstandigheden:

- zij kampen met een gebrek aan middelen voor de taken die zij moeten uitvoeren. Dit gebrek is chronisch. De vraag naar hun diensten is groter dan het aanbod.
- De doelstellingen zijn tegenstrijdig, men moet individuele klanten goed en zorgvuldig behulpzaam zijn maar zij worden daarin beperkt door de organisatorische doelstellingen het werk snel te doen met een beperkte hoeveelheid middelen.